

כ"ח באייר תשע"ז, 24.5.2017

גיליון מס' 560

פרשת במדבר

כַּנְנִיכִים בַּמִּדְבָּר מְצֹאֵי יִשְׂרָאֵל

מאת חנה לבל, קבוצת יבנה

ספר במדבר, אליו אנו נכנסים בשבת זו למסע, נקרא בפי חז"ל "חומש הפקודים" על שם המפקדים הרבים הנזכרים בו. במפקדים נמנים יוצאי מצרים לסוגיהם. קשה להתעלם מן העובדה שהמנייה כוללת את אלה שנגזר עליהם למות במדבר, כמו שנאמר "בַּמִּדְבָּר הִזָּה יָפְלוּ פְּגָרֵיכֶם... וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר, אַרְבָּעִים שָׁנָה... עַד-תָּם פְּגָרֵיכֶם, בַּמִּדְבָּר" (יד,כט-לג). רשי בפירושו אומר: "מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה... לידע מנין הנותרים...".

אך בספרנו מדובר על עוון ועונש ולא על חיבה "בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר-תִּרְתָּם אֶת-הָאָרֶץ, אַרְבָּעִים יוֹם-יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשָּׂאוּ אֶת-עֹנֹתֵיכֶם, אַרְבָּעִים שָׁנָה; וַיִּדְעֹתֶם, אֶת-תְּנוּאַתִּי" (יד,לד).

הקריאה בספר במדבר מתארת מציאות קשה מאוד, רצופה בתלונות ועונשים. זו תקופת המעבר שבין העבודות במצרים לבין החיים העתידיים בארץ זבת חלק ודבש... איש תחת גפנו ותחת תאנתו.

בתהילים מתוארת התקופה "אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וְאָמַר עַם תַּעֲי לִבָּב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכַי" (צה,ה). תקופה קשה ובלתי מחמיאה לעם ישראל, מלווה בתלונה: "וְלָמָּה הִעֲלִיתָנוּ, מִמִּצְרַיִם, לְהָבִיא אֶתָנוּ, אֶל-הַמָּקוֹם הַרָע הַזֶּה" (כ,ה). גם בפי משה הוא מכונה "הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא" (א,יט ; ב,ז ; ח,טו).

ובכל זאת שירת האזינו אינה מזכירה, לא את האבות ולא את יציאת מצרים כראשית העם, אלא: "מְצֹאֵהוּ בְּאָרֶץ מִדְבָּר וּבְתַהוֹ יָלַל יִשְׁמֹן" (לב,י), וכן הושע והנביאים לדורותיהם ראו בתקופת המדבר תקופת הכנה ולימוד כפי שנאמר בדברים: "וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ ה'.. לְמַעַן עֲנֹתְךָ.. וַיַּעֲבֹד וַיִּאֲכַלְךָ אֶת הַפֶּן... לְמַעַן הוֹדַעְךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְדוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי יִהְיֶה יִחְיֶה הָאָדָם" (ח,ב-ג).

ירמיהו נביא הזעם והתוכחה, רואה ערב החורבן, דווקא נחמה בתקופת המדבר: "וְזָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד וְעוֹרֶיךָ אֲהַבֵּת כְּלוּלֹתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה" (ב,ב). קדם לו הנביא הושע שמדגיש: "כִּי חֶסֶד חִפְצָתִי וְלֹא זָבַח וְדַעַת אֱלֹהִים מַעֲלוֹת" (ו,ו). והנביא עמוס משלים רעיון זה: "הַזְבַּחִים וּמִנְחָה הַגִּשְׁתֶּם לִי בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל" (ה,ה).

חסד במדבר, האמנם ?

רש"י מביא מדברי המכילתא דר' ישמעאל: "מארץ נושבת יצאתם למדבר, ואין צידה לדרך כי האמנתם בל". הרד"ק מביא את תרגום יונתן שרואה במילה "נעורייך" את תקופת האבות: "זכרתי לכם טובות ימי קדם, אבות אבותיכם שהאמינו בל". שד"ל מלמדנו: "נראה לי כי דבקות האדם מאל לא תיקרא חסד. 'חסד' תמצא רק בין אדם לאדם או מהאל לאדם".

פרק קל"ו בתהילים מלמדנו לראות בשלושה מוקדים את חסדי הקב"ה: בריאת העולם, יציאת מצרים וכיבוש הארץ. ובולט לענייננו הפסוק: "לְמוֹלִיךְ עִמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד" (תהילים קלו, טז).

גם הנביא עמוס רואה את תקופת המדבר כחסד של הקב"ה בדרך: "וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה" (ב, י). והושע מוסיף: "וְאֲנֹכִי ה' אֶל־לְהִיךָ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם אֲנִי יְדַעְתִּיךָ בַּמִּדְבָּר בְּאֲרָץ תְּלָאבוֹת" (יג, ה).

אכן החיים הלאומיים וגם החיים הפרטיים בנויים מעבר, הווה ועתיד. כל תקופה בעבר משפיעה ומקרינה על ההווה והעתיד. הדרך אל העתיד של עמנו, של תנועתנו, של קיבוצנו ושלנו, יש בה הרבה טעם אם היא זוכרת גם את הדרך שעברנו, גם אם לא תמיד היתה קלה, אך היה בה הרבה חסד ודעת ה'. והמדבר – שיר החסד הא-לוהי.

מצינו במדרש תנחומא: "הקיפן במדבר ארבעים שנה, אמר הקב"ה אם אני מוליכן דרך פשוטה עכשיו, מחזיקין איש איש בשדה וזכרם ומבטלין מן התורה. אלא – אני מוליכן דרך המדבר, ויאכלו מן המן, וישתו מי באר, ותורה מתיישבת בגופן".

חנה לבל, אם לארבעה. סבתא לנכדים ונינים. חברת קבוצת יבנה שאליה הגיעה עם גרעין 'עציון'. במשך שנים רבות הייתה מורה. מחנכת ומדריכת מורים. כיום מלמדת שעורים למבוגרים. בספרות ובתנ"ך. בקבוצה ובסביבה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il